

Література

1. *Кинотеатры с широким экраном. Госстройиздат. М.: 1969.*
2. *www.utg.kiev.ua.*
3. *www.cinemas.nevafilm.com.*
4. *www.severingroup.ru.*
5. *www.Unian.net.*
6. *Типологія будівель і споруд. Лях В.М. Полтава 2000.*

УДК 711.11

Кузьменко Т.Ю.

**ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ
ПРИМІСЬКИХ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ**

© Кузьменко Т.Ю., 2012

Анотація. Кузьменко Т.Ю. Передумови трансформації планувальної структури приміських сільських поселень. Проведено аналіз передумов трансформації планувальної структури приміських сільських поселень, визначені напрямки перепрофілювання приміських сільських поселень, запропоновані перспективні типи приміських сільських поселень.

Ключові слова: приміські сільські поселення, трансформація планувальної структури, перепрофілювання, перспективні типи приміських сільських поселень.

Аннотация. Кузьменко Т.Ю. Предпосылки трансформации планировочной структуры пригородных сельских поселений. Проведен анализ предпосылок трансформации планировочной структуры пригородных сельских поселений, определены направления перепрофилирования пригородных сельских поселений, предложены перспективные типы пригородных сельских поселений.

Ключевые слова: пригородные сельские поселения, трансформация планировочной структуры, перепрофилирование, перспективные типы пригородных сельских поселений.

Annotation. Kuzmenko T.J. Preconditions of transformation planning structures of suburban rural settlements. The analysis of preconditions of transformation planning structures of suburban rural settlements is carried out, directions of a reshaping of suburban rural settlements are defined. Perspective types of suburban rural settlements are offered.

Key words: suburban rural settlements, transformation planning structures, a reshaping, perspective types of suburban rural settlements.

Постановка проблемк. В умовах переходу до ринкової економіки та множинності форм власності планувальна структура приміських сільських поселень набуває певних змін. В діалектичному процесі суспільного розвитку відбувається певний стрибок – динамічний процес розвитку всіх структурних елементів сільського середовища: виробництва, житла, інфраструктури, природного ландшафту. Відповідно з цим усталені теоретичні основи і практичні принципи архітектурно-планувальної організації сільських поселень та навколишнього природного оточення зазнають на сьогодні значних подвижок.

Огляд останніх досліджень і публікацій. В розвиток науки та архітектурної практики формування сільського середовища значний вклад внесли: Авдот'їн Л., Багіров Р., Віншу І., Владіміров В., Кончуков М., Кудіненко А., Маханько Б., Мусатов В., Новіков В., Пустоветов Г. і багато інших вчених та архітекторів. Проте планувальна

структура приміських сільських поселень в зоні впливу великих міст не була предметом дослідження останніх десятиріч – періоду розвитку ринкової економіки.

Мета роботи полягає у виявленні основних передумов трансформації планувальної структури приміських сільських поселень (ПСП), їх аналіз для визначення критеріїв розвитку та напрямків перебудови певних типів поселень.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що основними і постійними матеріальними елементами сільського середовища є чотири складові: виробництво, житло, культурно-побутове обслуговування та спілкування, а також природне оточення. Кожний з цих елементів має свою специфіку та якості, постійні та динамічні характеристики, об'єкти та взаємодії з людиною. На сьогодні в середовищі приміських сільських поселень відбуваються певні трансформації, перш за все у виробництві та культурно-побутовому обслуговуванні. В значній частині сільських поселень зменшується питома частина виробничих територій, натомість значно розширюється житлова зона, причому нові житлові території виникають як за рахунок вивільнення виробничих майданчиків, так і за рахунок розпайованих сільськогосподарських земель. В результаті значно збільшуються території сіл на фоні загального зменшення населення. Порівняно з периферійними районами демографічна ситуація в ПСП носить більш стабільний характер, проте і тут зазначені вище проблеми мають місце.

Загалом, передумови трансформації планувальної структури ПСП можна згрупувати у чотири основні блоки: економічні, соціальні, екологічні та науково-технічні.

Економічні передумови:

- ринкові відносини і земельна реформа;
- розвиток приватного сектора, приватизація і демонополізація агропромислового сектора;
- багатоукладний характер сільської економіки: селянське присадибне господарство, фермерське господарство, колективний підряд, агрофірма, колективне сільськогосподарське підприємство тощо;

Соціальні передумови: соціальне розмежування сільського населення за:

- зайнятістю;
- доходами;
- відношенням до власності.

Екологічні передумови:

- необхідність зменшення антропогенного навантаження на довкілля;
- прагнення міського населення до проживання в екологічно чистому природному оточенні.

Науково-технічні передумови:

- нові технології у виробництві;
- розвиток і впровадження альтернативних джерел енергії;
- розвиток енергобіологічних безвідходних технологій.

Всі ці передумови або фактори трансформації планувальної структури приміських сільських поселень взаємопов'язані між собою. Певні типи ПСП мають свої природні основи формування, соціально-економічні, демографічні, історичні особливості. На основі їх аналізу можна виділити пріоритети розвитку певного ПСП, які можуть бути наступними:

- реконструкція та підвищення якісного рівня існуючих елементів середовища;
- створення нових елементів в органічній єдності з існуючими;

- зміна функції ПСП, що викликано змінами технології виробництва або його розукрупненням, ліквідацією чи перепрофілюванням;
- створення нових ПСП.

Так, аналіз внутрішньої частини приміської зони м. Полтави (до 20-ти км у радіальному окресленні) виявив наступне:

- ПСП частково або повністю перетворюються на поселення-супутники міста-центру, що за функціональним призначенням ідентичні міським житловим районам, проте на відміну від них не забезпечені відповідною соціально-культурною і побутовою інфраструктурою, частину цих функцій виконує м. Полтава як вищий ієрархічний рівень системи розселення (сс. Супрунівка, Розсошенці, Івашки, Горбанівка, Н. Млини, Терешки);
- значна частина житлової зони починає формуватись новою забудовою сучасними будинками, що належать міським жителям (сс. Петрівка, Слинків Яр, Копили, Кротенки, Верхоли);
- відбувається часткове або повне перепрофілювання у сільське поселення дачного типу або лікарняно-туристичні з розвинутою рекреаційною функцією;
- сільські поселення для розміщення діючих та резервних виробничих зон міста-центру (Супрунівський промвузол, Полтавська птахофабрика в с. Стасі, Затуринський промвузол).

Малі сільські поселення (з населенням менше 100 чоловік) можуть мати у своєму розвитку переважно два напрями функціональної спеціалізації: рекреація та фермерське господарство або поєднання цих функцій.

На даний час частина ПСП, особливо ті, що не були центрами сільськогосподарських підприємств, втратили свої виробничі підрозділи. Вивільнені території виділяються під нове житлове будівництво. Таким чином, відбувається розширення сільбищної території за рахунок виробничої. Саме така трансформація відбулась у с. Верхоли. На сьогодні в селі проживає 450 чол., відстань до м. Полтави становить 10 км, до центру сільської Ради (с. Ковалівка) – 5 км. Мешканці зайняті на підприємствах і установах міста-центру – 65% працюючих, в с. Ковалівка – 10 %, в особистому підсобному господарстві – 12%. Вірогідно, що функціональна спеціалізація с. Верхоли матиме два напрями: поселення – супутник та рекреаційне (в селі вже розміщено значний масив нового житла міських жителів). Найвні відповідні передумови такої спеціалізації: зручний транспортний зв'язок з м. Полтавою та сприятливе природне оточення (сосновий ліс), що обмежує село з півночі та північного заходу, біля села є два літні табори відпочинку для дітей.

Вірогідно, перспективними типами ПСП (Рис.1.) будуть наступні:

- існуючі ПСП – центральні садиби сільськогосподарських підприємств;
- аграрно-індустріальні ПСП;
- поселення груп фермерських господарств;
- окремі фермерські господарства як автономні мікропоселення;
- поселення-супутники;
- поселення садово-городніх товариств чи кооперативів;
- дачні та інші поселення рекреаційного типу, що сформувались на основі нових видів працевлаштування: бізнесу, туризму, індивідуального відпочинку, розваг; поселення на базі підсобних господарств міських підприємств.

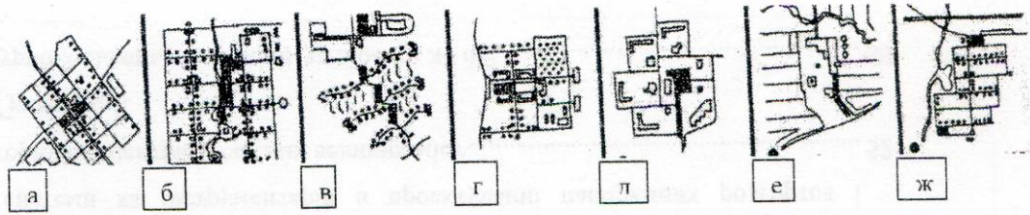


Рис. 1. Перспективні типи приміських сільських поселень [4]

а – поселення колективного сільськогосподарського підприємства;
 б – агропромислове поселення; в – поселення підсобного господарства міського підприємства; г – поселення кооперативу, арендної групи;
 д – поселення-група фермерських господарств; е – сімейна ферма; ж – поселення садівничо-городнього товариства.

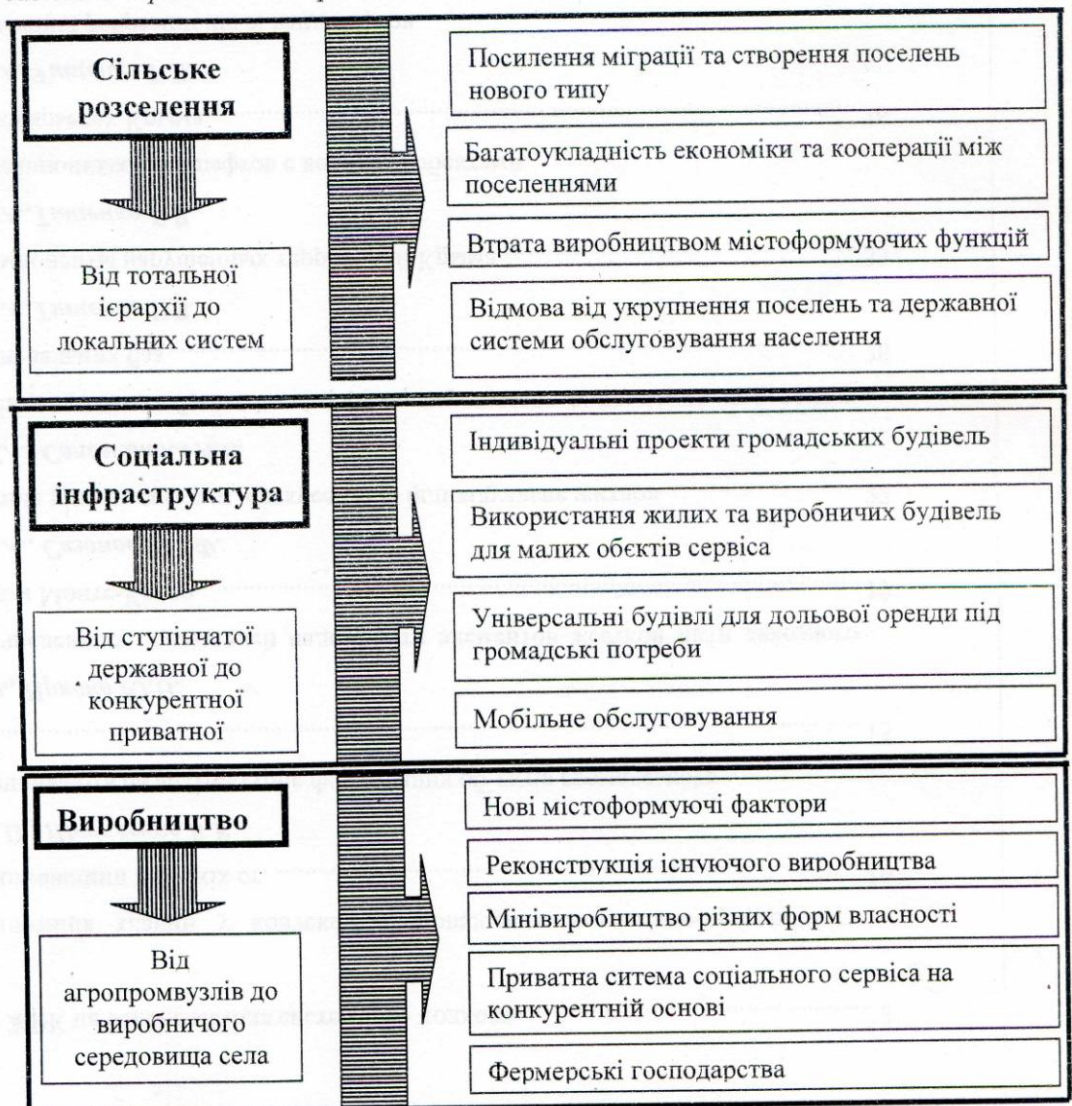


Рис. 2. Перспективи розвитку сільського середовища на рівнях розселення, соціальної інфраструктури та виробництва

Російський дослідник В. А. Новіков виділяє ще такий тип – поселення ексклюзивного характеру: артселища – поселення різних видів художніх промислів, резиденції значних міських підприємств, банків, фірм, туристичні поселення, кемпінги, житловий фонд яких здається в оренду або є власністю певної соціальної чи професійної групи людей – сфера відпочинку, культури, туризму, бізнесу, освіти, науки тощо. До ексклюзивних поселень можна віднести поселення дитячого будинку «SOS» в с. Томіліно Московської області.

Висновки. Таким чином, екологічні, соціальні, екологічні та науково-технічні передумови трансформації планувальної структури ПСП об'єктивно приводять до створення різних типів поселень. Найактивнішими чинниками, що впливають на архітектурно-планувальні зміни в сільській місцевості є трансформації в системі господарювання і способі життя мешканців. В свою чергу залежать вони від величини населеного пункту та його розташування стосовно міста-центра. Відбувається динамічний процес урбанізації сільської місцевості, який проявляється у зменшенні кількості людей, зайнятих у сільському господарстві і зміні способу життя мешканців. Перспективи подальшого дослідження полягають в знаходженні механізму вибору стратегії розвитку сільського поселення.

Література

1. Виницу И. А. *Архитектурно-планировочная организация сельских населенных пунктов.* – М.: Стройиздат, 1986 – 373 с.
2. Габрель М. *Архітектурно-планувальні зміни у сільській місцевості Львівської агломерації в умовах соціально-економічних трансформацій // Містобудування та територіальне планування.* Київ, 2007. Вип. 28. – С. 36-53.
3. Габрель М. М. *Просторова організація містобудівних систем.* – К.: Видавничий дім А. С. С., 2004. – 400 с. іл.
4. Новиков В. А. *Архитектурная организация сельской среды: Учеб. Пособие.* – М.: Архитектура-С, 2006 – 376 с. ил.

Лях В.М., Жаровська М.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ РЕКОНСТРУКЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ

© Лях, В.М. Жаровська М.Ю., 2012

Протягом останніх років накопичено значний досвід з реконструкції історичних міст і сформованих старих районів. Цілий ряд теоретичних концепцій щодо збереження, реконструкції та використання архітектурної спадщини отримує практичну перевірку як на окремих об'єктах минулого, так і в реконструкції в цілому окремих районів історичних міст. На сьогодні склалося різноманіття теоретичних позицій і точок зору на вирішення проблеми збереження, реконструкції і сучасного використання архітектурної спадщини, основні з них:

- 1) форми і методи виявлення, оцінки та класифікації об'єктів минулого;
- 2) обґрунтовані напрями розвитку історичних міст чи районів і визначення ролі архітектурної спадщини в їхньому розвитку.

Склалася і певна методика реконструкції історичних міст, особлива форма розуміння проблеми збереження і використання пам'яток архітектури. Коротко вона може бути сформульована наступним чином: історичне місто не може стати лише